

Iulia-Elena Hossu

Relațiile de înrudire
*Căsătoria – atitudini,
practici și dinamici*

Iulia-Elena Hossu

Relațiile de înrudire

Căsătoria – atitudini,
practici și dinamici

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2018

DTP și copertă:
Francisc BAJA

Redactor:
Iulia POP

Imaginea de pe copertă:
Angela Szabo, *Honeymoon*

© Editura Mega, 2018

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HOSSU, IULIA-ELENA

Relațiile de înrudire : căsătoria - atitudini, practici și dinamici / Iulia-Elena Hossu. -
Cluj-Napoca : Mega, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-606-543-957-3

316

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

PREFAȚĂ (Ion Cuceu).....	7
MULȚUMIRI.....	15
INTRODUCERE.....	17
<i>De ce acest subiect?</i>	17
<i>De ce merită studiat un astfel de subiect?</i>	19
CAPITOLUL I. ISTORICUL STUDIULUI RELAȚIILOR DE RUDENIE.....	28
1.1. <i>Considerații vizavi de rudenie</i>	28
1.1.1. Rudenia – scurt istoric al conceptului.....	30
1.1.2. Categoriile rudeniei.....	34
1.1.3. Terminologia rudeniei.....	36
1.2. <i>Problematika studiului rudeniei – Lewis Henry Morgan și viziunea sa evoluționistă</i>	39
1.3. <i>W. H. R. Rivers și „recuperarea” lui H. Morgan</i>	45
1.4. <i>Problematika rudeniei din perspectiva structural-funcționalistă</i>	47
1.4.1. K. B. Malinowski sau viziunea funcționalistă prin excelență.....	48
1.4.2. Alfred Reginald Radcliffe-Brown – o perspectivă generală asupra rudeniei.....	50
1.4.3. A. R. Radcliffe-Brown – „Relațiile glumețe”.....	53
1.5. <i>Claude Lévi-Strauss, înrudirea și regulile de căsătorie sau „teoria alianței” – perspectiva structuralistă</i>	55
1.6. <i>David M. Schneider și critica la adresa studiului rudeniei</i>	59
1.7. <i>După David M. Schneider – studiile contemporane asupra rudeniei</i>	63
CAPITOLUL II. STUDII SOCIALE ALE RUDENIEI PE TERITORIUL ROMÂNESC.....	73
2.1. <i>Henri H. Stahl – rudenia în satul devălmaș de tip arhaic</i>	74
2.2. <i>Nicolae Constantinescu – rudenia reflectată în folclorul românesc</i>	80
2.3. <i>Rudenia pe teritoriul românesc – perspective de „dinafară”</i>	83

CAPITOLUL III. A. R. RADCLIFFE-BROWN – TEORIA DESCENDENȚEI VS. CL. LÉVI-STRAUSS – ÎNRUDIREA ȘI REGULILE DE CĂSĂTORIE.....	85
3.1. A. R. Radcliffe-Brown și „refuzul funcționalismului”.....	85
3.2. A. R. Radcliffe-Brown – rudenția și „teoria descendenței”.....	87
3.3. <i>Perspectiva structuralistă – Claude Lévi-Strauss</i>	96
3.4. <i>Claude Lévi-Strauss: înrudirea și regulile de căsătorie – „teoria alianței”</i>	98
3.5. <i>Teoria descendenței vs. teoria alianței – final sau doar început de drum</i>	106
3.6. <i>(Re)nașterea studiilor pe problematica rudenției – Janet Carsten și înrudirea</i>	110
CAPITOLUL IV. CĂSĂTORIA – PERSPECTIVĂ GENERALĂ.....	115
4.1. <i>Căsătoria și termenii asociați – etimologie</i>	117
4.1.1. Triada familie-casă-femeie.....	119
4.1.2. Termenii asociați căsătoriei.....	125
4.2. <i>Căsătoria – aspecte juridice și canonice pe teritoriul României</i>	138
4.2.1. Căsătoria și familia între vechi și nou – aspecte juridice.....	138
4.2.2. Căsătoria și familia – aspecte canonice.....	151
4.3. <i>Căsătoria – aspecte demografice actuale pe teritoriul României</i>	156
4.4. <i>Căsătoria – între rural și urban</i>	167
CAPITOLUL V. CĂSĂTORIA – BAZĂ A SISTEMULUI DE ÎNRUDIRE. ATITUDINI, PRACTICI ȘI DINAMICI.....	172
5.1. <i>Cercetarea – prezentare generală</i>	172
5.2. <i>Căsătoria – baza sistemului de înrudire</i>	178
5.2.1. Studii de caz în mediul rural – nunta și înmormântarea.....	178
5.2.1.1. Căsătoria – nunta și înrudirea.....	181
5.2.1.2. Înmormântarea și înrudirea prin nuntire în moarte.....	191
5.2.2. Studii de caz în mediul urban.....	207
5.2.2.1. Înrudirea prin căsătorie – mediul urban. Atitudini, practici și dinamici.....	211
5.2.2.1.1. Căsătoria Danielei.....	212
5.2.3. Căsătoria – atitudini, practici și dinamici.....	222
5.2.3.1. Cadru general.....	222
5.2.3.2. Fața vizibilă și fața ascunsă a căsătoriei.....	228
CONSIDERAȚII FINALE.....	248
THE STUDY OF KINDRED RELATIONS. THE MARRIAGE – ATTITUDES, PRACTICES AND DYNAMICS. ABSTRACT.....	259
<i>Why the chosen topic?</i>	259
<i>Why is this topic worth studying?</i>	261
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ.....	271

Prefață

Cartea Iuliei Hossu debutează printr-un prim capitol dens teoretic, ce ar putea ține locul unei lucrări de sine stătătoare asupra istoriei problematicii pe care urmează să o elaboreze. Într-un prim subcapitol sunt analizate 1.1. *Rudenia – scurt istoric al conceptului*, cu referințe aproape numai străine, 1.2. *Categoriile rudeniei*, 1.3. *Terminologia rudeniei*, după care autoarea dezbate viziunea evoluționistă a părintelui acestui domeniu al antropologiei, Lewis H. Morgan, cu a sa celebră *Sisteme de consangvinitate și de alianță în familia umană*, din 1870, urmată de analizarea conceptelor lui W.H. R. Rivers, expuse într-o lucrare din 1915. Urmează perspectiva lui K. B. Malinowski cu viziunea funcționalistă și cea a lui Alfred Reginald Radcliffe-Brown, dezvoltată în două subcapitole. Nu în ultimul rând, sunt abordate și viziunile lui Claude Lévi-Strauss și a structuralistului David Schneider, criticul sistemelor clasice și al descendenților acestora.

Studii sociale ale rudeniei pe teritoriul românesc este titlul celui de-al doilea capitol al acestei lucrări de pionierat. Întrebarea de la care a pornit întreg demersul Iuliei Hossu viza tocmai slabul interes al cercetătorilor asupra rudeniei și înrudirii în științele sociale din România, într-un paradoxal contrast cu situațiile din antropologia culturală și din sociologie, în țările vest-europene și în Statele Unite ale Americii. Autoarea știe însă bine că, în România, studiile de tip monografic dedicate celor două direcții mai cunoscute – anume Școlii filologice Ovid Densusianu – Ion Mușlea și Școlii Sociologice de la București –, problematica relațiilor de rudenie și cea a structurii de neam au fost abordate mai ales din perspectiva ritologică. După părerea justificată a Iuliei Hossu, foarte târziu la noi „Dumitru Caracostea este cel care va așeza raporturile de rudenie la baza unei tipologii a folclorului românesc, atribuind acestora o funcție ordonatoare nu numai la nivelul realității sociale, dar și la nivelul formelor de artă. Acest cercetător va resimți acut lipsa unor studii preliminare privind raporturile de rudenie în societatea românească tradițională. Asupra unui singur fapt

par a cădea de acord fondatorii etnologiei românești: acela că planul rudeniei și cel al obiceiurilor vieții de familie se intersectează adesea și se intercondiționează.” (p. 18)

Bună cunoscătoare a problematicii din cele două domenii, etnologie și antropologie culturală, ca absolventă a celor două specializări la nivel de licență, Iulia Hossu rămâne foarte selectivă și se mărginește, după Vintilă Mihăilescu, doar la menționarea și sintetizarea a trei contribuții: a Xeniei Costa-Foru (1945), a lui Henri H. Stahl (1939-1959) și a profesorului Nicolae Constantinescu (1987), amintind și de lucrările antropologilor străini pe terenuri românești în anii '70 ai veacului trecut.

Cum era firesc, următorul capitol este dedicat prezentării celei mai cunoscute dezbateri teoretice din antropologia cultural-socială vestică: A.R. Radcliffe-Brown – teoria descendenței vs. Cl. Lévi-Strauss – înrudirea și regulile de căsătorie (p. 85), complexitatea problematicii fiind articulată sistematic și evolutiv, cu referințe la principalele momente istorice din operele celor doi mari antropologi, autoarea arătându-se preocupată a lămuri cititorilor români conceptele și noțiunile fundamentale ale domeniului, așa cum au fost ele folosite în cele două mari teorii: a **descendenței** și a **alianței**.

Progresele dobândite în timp în antropologia relațiilor de înrudire sunt inventariate corect prin referințe bibliografice la alte contribuții europene și americane, fără pretenția unei istoriografii amănunțite, dar cu o clară imagine cu privire la mutații ce s-au produs în modul de abordare a fenomenelor, dinspre perspective biologiste spre altele socioculturale. Paragraful mediu al demersului său analitic, atât de inspirat denumit *3.5 Teoria descendenței vs. Teoria alianței – final sau început de drum*, aduce în fața cititorului român exemplul reluării marilor dezbateri prin cartea epocală a lui D.M. Schneider, din 1984, care a impulsionat-o pe autoare în cercetările sale din satul din Munții Apuseni, arătându-i cât de importantă este etnografierea adâncă a comunităților tradiționale și descrierea amănunțită a practicilor ceremoniale de căsătorie în alți parametri decât cei cunoscuți din monografiile etnografice și folclorice de tip clasic. În același set de noi contribuții teoretico-metodologice la renașterea cercetărilor asupra rudeniei și înrudirii, autoarea mai analizează succint și o antologie editată în anul 2000, apărută în Marea Britanie, în coordonarea antropoloagei Janet Carsten, *Cultures of Relatedness. New Approaches to the Study of Kinship*, urmată de o sinteză a aceleiași cercetătoare din 2004, după care Iulia Hossu se decide definitiv să adere la metodologia postmodernă a autoarei occidentale: „Perspectiva înaintată de Janet Carsten este și cea

căreia i-am putut subscrie în cercetarea desfășurată. Aceasta este perspectiva de tip interacționist-interpretativ și ar putea fi condensată astfel: societatea se construiește și se deconstruiește prin intermediul acțiunilor oamenilor concreți, care reușesc prin interacțiunile lor să țină în mișcare, să dea o dinamică vieții sociale, indivizii sociali fiind importanți prin simbolurile pe care le activează, contribuind la apariția, întărirea și deconstrucția unor instituții.” (p. 113)

Din această perspectivă înnoitoare, angajamentul teoretico-metodologic al Iuliei Hossu este destul de clar formulat: „Neputând avea pretenția unei tratări de tip monografic, partea a doua a lucrării va reflecta, prin intermediul cercetării de teren efectuate într-o comunitate rurală și al cercetării în rândul femeilor din mediul urban, căsătoria ca proces ce stă la baza înrudirii actuale. În oglindă, cele două paliere de analiză vor reflecta nivelul actual al problematicii rudeniei în cele două medii de rezidență, răspunsurile și diferitele strategii pe care le-au dezvoltat indivizii pe parcursul procesului de reconfigurare a înrudirii.” (p. 113)

La începutul capitoului următor, *Căsătoria – perspectivă generală* (p. 115), autoarea acestei remarcabile lucrări ne surprinde extrem de plăcut printr-o perspectivă de antropolog înnăscut: „Am pornit pe teren cu dorința de a documenta și studia... relațiile de rudenie. Fără îndoială, ar fi putut să fie un subiect care se pretează la o cercetare de teren, mai cu seamă într-o comunitate rurală. Dar am început să mă lovesc de același set de probleme pe care le-au ridicat primii critici asupra rudeniei – aceasta nu este un fenomen static, născut doar ca urmare a presupusei legături biologice, ea este în aceeași măsură și un construct social-cultural pe care indivizii îl experimentează pe parcursul vieții în diverse roluri, nu doar cele căpătate, ci și cele dobândite și construite ca urmare a diverselor relații în care se află antrenați în existența lor.” (p. 115)

Cu o asemenea concepție, autoarea și-a gândit terenurile etnografice într-o perspectivă nouă, modelându-le procesual, atât în comunitatea rurală, cât și în lumea urbană, în contextul și cu tehnicile de lucru ale noilor etnografii, atentă la ideologii afirmate după deceniul al șaptelea.

Cercetătoarea descoperă și valorizează în pagini bine scrise o lucrare a lui Vasile Scurtu, reprezentant strălucit al Școlii etnologice clujene și, deopotrivă, al celei filologice (despre *Termenii de înrudire în limba română*, teză de doctorat coordonată de Emil Petrovici), considerată cu justețe „o lucrare remarcabilă” ... „ce nu a mai fost egalată până la această oră în România, în literatura de specialitate pe subiectul rudeniei.” (p. 119)

Analizând *Triada familie-casă-femeie* din perspective multiple: mentalitar, istoric, filologic, religios antropologic, etnolingvistic, sociologic, terminologia asociată căsătoriei ca fenomen complex este literalmente stoarsă de toate semnificațiile și încărcăturile cognitive, de toate conotațiile originare sau dobândite istoric, cu explicarea derivatelor afective etc.

Un subcapitol tot atât de bine documentat este cel referitor la *Căsătoria – aspecte juridice și canonice pe teritoriul României* (4.2.), bazat pe tratate și studii monografice de dreptul familiei, de drept canonic, dar și pe contribuții ale unor cunoscuți sociologi și antropologi români și străini, ce a adus în dezbatere și cele mai noi tendințe și orientări ideologice privind căsătoria și familia; sunt puse aici la contribuție și statistici socio-demografice atent exploatate și interpretate, cu scopul scoaterii în relief a dinamicii fenomenelor legate de rudenie și înrudire, în noile contexte socio-culturale.

Paginile dense interpretativ din ultimul subcapitol 4.4. *Căsătoria între rural și urban* (p. 167), bine fundamentate atât teoretic, cât și ca structurare discursivă și argumentare contextuală, configurează un tablou edificator asupra proceselor actuale de reevaluare a modelelor de familie: „Observațiile numeroase din mediul urban m-au făcut să realizez că punerea în oglindă a acestor două medii ar evidenția cel mai bine tocmai melánjului despre care vorbeam că s-a petrecut la nivelul mentalitarului și al practicii indivizilor.” (p. 168) E ceea ce a îndrumat analiza autoarei spre atitudinile și practicile cotidiene, credințe și reprezentări vii, rezultate din terenuri etnografice fecunde, făcând-o pe tânăra cercetătoare să nu se mulțumească numai cu referințele din marile monografii ritologice.

Din acest punct al demersului ei teoretico-analitic, capitolul al V-lea, *Căsătoria – bază a sistemului de înrudire: Atitudini, practici și dinamici* (p. 172) aduce în fața cititorului rezultatele excepționale ale cercetării de teren, prin cele două studii de caz: 5.2.1. *Studii de caz în mediul rural – nunta și înmormântarea* (p. 178) și 5.2.2. *Studii de caz în mediul urban* (p. 207) urmate de o remarcabilă încercare de sinteză, 5.2.3. *Căsătoria – atitudini, practici și dinamici* (p. 222) și de emitere a unei ipoteze proprii, originale, pentru care atât conducătorul științific al tezei, cât și membrii Comisiei au felicitat-o la susținerea publică din 1 octombrie 2010.

Experiențele sale de teren începute generos în anii dintâi ai primei licențe, repetate și adâncite în anii de masterat în *Antropologie culturală și studii multiculturale*, în anii celei de-a doua licențe și anii pregătirii tezei de doctorat se resimt la tot pasul și pot fi reținute de cititor în discursul matur prin care-și prezintă cercetările: „Elaborarea unei metodologii de

teren compatibile cu tema în discuție a constituit pentru o bună bucată de timp principala mea preocupare. Având o tematică ce se întrepătrunde cu aproape fiecare domeniu al existenței cotidiene, despre care actorii sociali sunt provocați ușor să discute, s-au impus acele metode de investigare a socialului care au putut surprinde multitudinea de aspecte ale subiectului la modul cel mai condensat. Era destul de clar, încă de la început, că pentru a cerceta acest subiect va trebui să mă axez pe interviuri de profunzime și pe observații participative.” (p. 174) Avantajele certe, dar și limitele unei „antropologii acasă”, sunt aduse în discuție, odată cu inteligente observații și referințe la experiențele trecute de teren, la angajamentele implicit asumate prin notele de jurnal, prin materialele consemnate atent și prin alte asemenea elemente de pragmatică a anchetelor se citesc aici ca o lecție de inițiere în etnografiile noi. Avem aici dovezi clare că autoarea practică acea „antropologie în care oamenii cu care [cercetătorul] intră în contact își dezvăluie aspecte din viața lor, din credințele, reprezentările și practicile/comportamentele cotidiene sau de sărbătoare”: mărturisește cercetătoarea „Opțiunea mea pentru o metodă predominant calitativă (interpretativă) își are originea, evident, și în formarea mea primă – de etnolog –, fără a mă sustrage unei determinări mai profunde, cred, cum este cea de gen. Am avut aici în vedere dorința mea de a mă axa asupra realizării de interviuri de profunzime, semistructurate și povești de viață – considerând că aceste modalități de a aduna date îmi vor furniza o imagine complexă, căreia îi voi adăuga observațiile participative.” (p. 177)

Dar autoarea cărții nu-și uită nici experiența dobândită în studiile de gen și cele dedicate grupurilor marginale, recunoscând limpede: „amprenta etnografiei feministe cred că și-a făcut simțită prezența, atât în rândurile lucrării, cât și în opțiunile mele în favoarea unui demers ce tinde spre calitativ mai mult decât spre cantitativ, ca metodă de colectare a materialului și ca modalitate de analiză. Spun acest lucru căci am dorit, pe cât posibil, să dau cuvântul informanților mei, care, consider eu, trebuie tratați ca primă sursă de informații. Femeile au fost cele care au constituit sursa primă de date, fiind și informanții mei cheie.” (p. 177)

Acest normativ metodologic e justificat din cel puțin trei puncte de vedere, susține autoarea: a) femeile reprezintă partea activă a procesului de înrudire; b) prin femei se intermediază schimbul între grupurile sociale (o axiomă a teoriei alianței); c) cu toate că bărbații reprezintă familiile în sfera publică, în fapt, relațiile de înrudire și rețelele de rudenie se mențin și se generează atât în lumea rurală, cât și în cea urbană, prin aportul esențial al femeilor.

Tot de aici mai reținem o constatare cu valoare de ipoteză de lucru, anume că relațiile de rudenie și rețelele rurale de înrudire sunt mult mai vizibile, mai activate și mai ușor de observat în evenimentialul de sărbătoare, în special în ritualurile din ciclul vieții de familie, determinante pentru coeziunea socială, pentru educația spirituală de grup, „conștiința de înrudire fiind adesea mai semnificativă decât rudenția însăși” (p. 179)

Ca atare, Iulia Hossu își concentrează demersurile, într-o primă etapă, „pe o inventariere a raporturilor de înrudire ce iau naștere în urma căsătoriei și a modului în care aceste raporturi sunt, în același timp, niște procese active și dinamice în comunitatea studiată.” (p. 181) Constatările la care autoarea ajunge privesc acte, gesturi și comportamente socio-culturale, esențiale ca manifestări ale principiului reciprocității în dinamicele sociale bazate pe schimb; ele reliefează admirabil modalitățile prin care noua familie își face loc în rețeaua de înrudire a comunității, cu fine intuiții antropologice privind înrudirea spirituală, naștia, interacțiunile prescrise ritual-ceremonial, „omenitul” și „omeniile” între cele trei familii implicate în nuntire ș.a. Poveștile de viață din paginile *Nunta Anei* marchează puternic pasul spre tehnicile calitativiste de anchetă și de interpretare; ele aduc date etnografice despre cele mai grave probleme ale vieții de cuplu: ireversibilitatea actului în mentalitatea arhaică, preocuparea mamei ca fiica „să nu intre într-un neam mai prost”, teama de „făcătură” și apelul la „dezlegări”, suspiciunile reciproce între familiile mirelui și a miresei, mai ales între viitoarele „cuscre”, temerile și poticnelile sufletești ale mamei de față, negocierile privind desfășurarea vieții propriu-zise, obligativitatea și reciprocitatea darurilor, cinstea miresei și condiționările sociale ale sumei de bani oferii, vizitele integrării în rețeaua nouă de înrudire, capitalul material și sociocultural în alegerea nașilor, agregarea „în neamuri” a noii familii, inventarul denominativ al noilor raporturi de înrudire, reșezarea socială a ierarhiei între neamuri post-căsătorie și asumarea de către tânăra familie a unui statut mai ridicat și a identității socioculturale noi de „verigă principală” în rețeaua de înrudire.

La același înalt nivel analitic-interpretativ se situează următorul subcapitol al lucrării: 5.2.1.2. *Înmormântarea și înrudirea prin nuntire în moarte* (p. 191) menit a ilustra ritualul de înmormântare dintr-o perspectivă simbolist-interpretativă și a-i dezvălui acestuia posibilitățile de identificare și reliefare a unor noi și noi dimensiuni valorice ale rețelei de înrudire reactive, în comunitatea rurală studiată, cu fiecare „petrecanie” a unui membru al familiei lărgite. Tehnicilor de cercetare utilizate în capitolul anterior,

autoarea le adaugă aici notele de Jurnal de teren, excelent întreșesute în textura discursului, cu date etnografice prevalate prin interviuri sau prin observație directă despre anunțarea decesului, despre cele trei zile de pregătire a mortului, despre priveghi, despre mort și ambiguitatea statutului său, contactul diferențiat al unor actanți, comportamentele și practicile, prescripțiile și tabuurile dependente de gradele de înrudire înscrise într-un cod atotcuprinzător cu reguli pe care toată lumea le știe și, mai mult, nu doar că le știe, dar nu le încalcă în niciun chip.

Înmormântarea se dovedește a fi „evenimentul în cadrul căruia, în comunitatea studiată, se conturează foarte clar rețeaua din care defunctul face parte – dacă e din neam bun, dacă are fini cât mai numeroși și alte rude care să-l plângă pare a constitui un pansament pentru durerea specifică și de netăgăduit într-un astfel de moment.” (p. 201) Într-o certă viziune holistic-interpretativă sunt indexate sistematic practicile ritual-ceremoniale, uzanțele speciale și rolurile tuturor membrilor rețelei, secvențele ritualului, gesturile și formulele rostite, riturile apotropaice, de separare sau de „orientare” a sufletului defunctului spre cealaltă lume, pomenile și mesele de comuniune, doliul etc.

Sub forma unor preconcluzii la acest important subcapitol al lucrării, autoarea distinge diferențele tot mai clare între ritualurile de înmormântare tradiționale din lumea rurală și cele „depersonalizate” din comunitățile urbane, unde vizibilitatea rețelilor de înrudire se estompează, paralel cu tot mai slaba implicare a membrilor acestora în activarea funcțiilor și rolurilor asumate de fiecare membru.

Subcapitolul 5.2.2. *Studii de caz în mediul urban* pornește, inspirat, de la o teză a sociologilor clujeni (George Em. Marica, Ion Aluaș, Traian Rotariu, Petru Iluț) privind proveniența majoritar rurală a populației românești din marile orașe transilvane, ce aduce un „întreg sistem de referință, reprezentări și practici care au ajuns în timp să formeze un melanj cu cele ale orașenilor” (p. 208) Iulia Hossu dezvăluie, pe baza materialului etnografic consemnat în ruralitate, o cutumă străveche: „practica traiului în comun până la apariția unui copil (preferabil un băiat), și abia după aceea avea loc oficializarea relației la nivel formal. Oricând, pe parcursul derulării acestui tip de trai în comun, bărbatul era considerat îndreptățit să-și trimită partenera înapoi, în familia de proveniență, dacă, din motive diferite, credea că aceasta nu și-ar îndeplini îndatoririle așa cum el se aștepta să o facă.” (p. 210) În anumite arii din Bihor, practica aceasta anticipatoare a „căsătoriei de probă” poartă chiar un nume, *învălitul*, și s-a conservat mai mult

în satele ortodoxe, fiind cu totul incidentală în cele greco-catolice, unde Biserica Română Unită cu Roma n-ar fi tolerat-o în niciun chip.

În continuare, e descrisă etnografic, cu aceeași exemplaritate, 5.2.2.1.1. *Căsătoria Danielei*, demersul empiric având scopul de a reliefa mutațiile ritual-ceremoniale ce disting căsătoria în urbanul românesc în raport cu nunta descrisă în subcapitolul anterior. Sunt aici tablouri contrastive între destinele Mamei Danielei și ale fiicei acesteia alături de M., cu nunta și căsnicia, „un amestec hibrid între ceea ce reprezintă în mod tradițional o căsnicie și ceea ce văd ei în diverse părți că ar însemna o căsătorie...” hibrid „între rolurile pe care le dețin partenerii și membrii familiei extinse, în mod tradițional și influențele dinspre practicile de la nivelul familiei moderne.” (p. 221)

5.2.3.1 *Cadru general* și fundamentat documentar preponderent pe interviuri semistructurate cu privire la căsătorie din perspectivă feminină, în care se configurează pattern-uri atitudinale de o largă diferențiere, subcapitolul *Căsătoria – atitudini, practici și dinamici* se citește cu un interes așteptat după un demers analitic susținut. În cele două subcapitole distincte tematic, inspirat denumite 5.2.3.2. *Fața vizibilă și fața ascunsă a căsătoriei*, pasionată de studii feministe, Iulia Hossu ne oferă o radiografie adâncă a relațiilor de cuplu în familia românească actuală și în diversele spații de coabitare, demonstrându-ne cât de bine și-a însușit tehnicile anchetelor calitative.

Cele zece pagini de *Considerații finale* (p. 248) raportează problematica elaborată anterior analitic la elemente de sinteză, circumscriind căsătoria sferei conceptuale a rudeniei, văzută ca o structură simbolică, determinată și construită și redefinită sociocultural, practic „o structură dinamică supusă schimbării în mod constant.” (p. 258)

Pledoaria autoarei pentru o înțelegere profundă antropologică a căsătoriei, rudeniei, înrudirii, familiei, natalității, hibridizării atitudinilor și practicilor socioculturale, coabitărilor de diverse tipuri este una deschisă, în pas cu cele mai noi viziuni ale antropologilor și sociologilor occidentali la care se aliază dezvolt.

Iulia Hossu, cu excepționalele sale competențe și disponibilități intelectuale, îmbogățește cercetarea socială antropologică și etnologică, iar Institutul pentru Studiul Problemelor Minorităților Naționale va putea beneficia de contribuțiile sale la cunoașterea multiculturală profundă a Transilvaniei.

Mulțumiri

Le datorez mulțumiri profesorilor care de-a lungul timpului mi-au călăuzit pașii spre cercetarea antropologică, atât la cursurile de etnografie din cadrul secției de Etnologie a Facultății de Litere a UBB, la cele de antropologie din cadrul Facultății de Sociologie și Antropologie a UBB, cât și la cele de antropologie din cadrul masteratului de Antropologie și studii multiculturale, din cadrul Facultății de Studii Europene a UBB. Recunoștința mea se îndreaptă în mod special spre primul profesor care prin pasiunea și dedicația lui de dascăl desăvârșit mi-a insuflat „microbul” cercetării de teren, domnul Nicolae Bot.

Îi mulțumesc, de asemenea, domnului profesor univ. dr. Ion Cuceu care mi-a călăuzit atenția spre demersul de investigare a subiectului înruderii, coordonându-mi și teza de doctorat.

Mulțumirile mele se îndreaptă în același timp spre familia mea, cea care „mi-a fost dată”, dar și cea pe care mi-am ales-o.

Prietenilor și colegilor cu care am dezbătut în nenumărate rânduri acest subiect, pentru simplul motiv că nu m-au abandonat nici când „obsesia” mea devenise de-a dreptul insuportabilă. În mod special le mulțumesc pentru observații, susținere, lectură și insistența de a mă ține de subiect: Ancăi Sârbu, Alexandrei Tătăran, Corinei Bejinariu, Viorelei Ducu (Telegdi-Csetri), Ioanei Goșman, Ștefaniei Toma. Ancăi Filipovici, atât pentru ideea, cât și pentru susținerea în demersul de aplicare la concursul deschis de Editura Mega.

Nu în ultimul rând, mulțumesc Editurii Mega pentru finanțarea apariției acestui volum și munca depusă de echipa editorială pentru ca aceasta să se realizeze în cele mai bune condiții.